

Кравчук О.О., Накидалюк Ю.В., студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІНИ ВПЛИВУ РІВНЯ РЕЛІГІЙНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА РОЗЛУЧУВАНІСТЬ ТА ЗЛОЧИННІСТЬ

Ключові слова: шлюбність, розлучуваність, злочинність, зґвалтування, релігійність, регіональні відміни, ранжування

Вступ. Постановка проблеми. Релігійна мережа в Україні представлена 55 віросповідними напрямками, в межах яких діють десятки тисяч релігійних організацій та релігійних громад. Різні рівні релігійності в регіонах України впливають на процеси шлюбності, розлучуваності, кількість злочинів, зокрема зґвалтувань. Загальними тенденціями, що характеризують сучасний стан даних процесів, є збільшення кількості розлучень, зменшення рівня шлюбності, високий рівень злочинності та зґвалтувань. Однак для України характерні суттєві регіональні відміни в поширенні таких негативних явищ, які зумовлені, насамперед, рівнем релігійності населення. Власне це і зумовило актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В суспільній географії питанням дослідження демографічних процесів, злочинності та поширення віросповідань присвячені праці багатьох вчених. В своєму дослідженні за основу ми взяли теоретико-методичний доробок з даної проблематики О. Шаблія, О. Топчієва, А. Степаненка та Я. Олійника, І. Гудзеляк, С. Павлова, К. Мезенцева та О. Любіцевої.

Формування цілей, постановка завдання. Метою написання даної роботи є аналіз регіональних відмін впливу релігійної ситуації в Україні на такі соціальні процеси, як злочинність(згвалтування), розлучуваність та шлюбність.

Виклад основного матеріалу. В 2010 році в Україні було зареєстровано 322,0 тисячі шлюбів та 166,8 тисяч розлучень. За показниками коефіцієнтів шлюбності у 2010 році в Україні можна виділити три групи регіонів:

- з найвищими показниками - Київська, Одеська, Волинська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька, Закарпатська та АР Крим;

- з середніми показниками – Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Харківська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Черкаська, Вінницька та Житомирська області;

- з низькими показниками – Чернігівська, Сумська, Полтавська та Кіровоградська області.

До причин високого рівня шлюбності в західних областях і на Волині можна віднести рівень релігійності населення, традиції населення та ставлення до шлюбу і сім'ї. Високий рівень шлюбності в Києві та області зумовлений віковою структурою населення, концентрацією вузів, а отже населення молодого віку в регіоні. В Одеській області та АР Крим він зумовлений також віковою структурою населення, особливостями віросповідання, концентрацією молоді. Низькі показники шлюбності в ряді північних та центральних областей зумовлені низькою часткою осіб у віці 18-38 років у зв'язку із переїздом молоді до місць навчання та роботи до столиці.

Розлучуваність населення також характеризується територіальною диференціацією. Стабільно найнижчі коефіцієнти розлучуваності характерні для західних регіонів України – Волинської, Закарпатської, Львівської та Рівненської областей, а найвищі – для Київської, Полтавської, Харківської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Донецької, Луганської, Запорізької, Миколаївської та Херсонської областей (рис. 1).

Серед багатьох причин, що впливають на рівень розлучуваності в Україні ключові позиції, на нашу думку, займає рівень релігійності населення, спосіб життя та місце проживання.

Релігійна мережа в Україні станом на 1 січня 2012 року представлена 55 віросповідними напрямками, в межах яких діє 36500 релігійних організацій, в тому числі 85 центрів та 290 управлінь, 35013 релігійних громад (справами церкви опікується 30880 священнослужителів), 471 монастир (чернечий послух несуть 6769 ченців), 360 місій, 80 братств, 201 духовний навчальний заклад (навчається 1975 слухачів), 12899 недільних шкіл. Більшість зареєстрованих громад в Україні є християнськими, близько половини з них є православними, інші – греко-католицькими, римо-католицькими та протестантськими [1].

Рис. 1 – Групи регіонів України за рівнем розлучуваності

Віросповідне самовизначення має виразну регіональну специфіку. Так, найбільше число православних є характерним для Півдня (76%), Центру (74%) і Сходу (72%), на Заході їх частка становить лише 46%. Послідовники ісламу становлять 5% жителів Півдня і 0,3% – Сходу. Тих, хто не відносить себе до жодного з існуючих віросповідань, найменше на Заході (4%), найбільше – в Центрі (17%) та на Сході (16%) [1].

Діяльність УГКЦ в Україні відновлена в 1989 році. 37% жителів Заходу відносять себе до греко-католиків. Абсолютна більшість (93,3% громад УГКЦ зосереджені в Західному регіоні країни, причому 81% – лише в трьох областях: Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській) [1].

Широко представлені в Україні церкви протестантського напрямку. Частка протестантських громад у 2010 році становила 28,8% загальної мережі релігійних громад України. Громади Союзу об'єднань християн-баптистів найбільш поширені в Чернівецькій, Київській, Вінницькій, Хмельницькій та Черкаській областях. Всеукраїнський Союз християн віри євангельської (п'ятидесятники) найбільше громад має у Рівненській, Волинській та Тернопільській областях.

На сьогодні в Україні існує поділ на релігійні регіони, відмінності між якими пов'язані із їхнім розвитком в минулому. У регіональному вимірі, релігійна самоідентифікація змінюється із заходу на схід (таблиця 1).

Таблиця 1 – Релігійне самовизначення громадян України за регіонами [3]

Ставлення до релігії	Захід,%	Центр,%	Південь,%	Схід,%	АРК,%
Віруючі	86,6	56,1	55,5	50,5	60,6
Вагаються між вірою та невір'ям	7,8	24,4	15,0	22,1	22,2
Невіруючі	2,1	10,0	8,5	16,1	15,2
Переконані атеїсти	0,8	2,0	3,0	2,9	1,0
Байдужі до релігії	0,5	3,7	10,5	4,7	0,0

Аналіз поширення релігійних конфесій, течій і напрямів, кількісних показників релігійних громад демонструє вирівнювання їх чисельності в різних регіонах України. Так, якщо у 2008 році у Західному регіоні (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області) діяло 11541 первинний осередок віруючих (34,9% від загальної кількості громад), то у 2011 році – 11937 (або на 3,4% більше). У цьому регіоні створена інституційна мережа конфесійно-церковних організацій достатня для задоволення релігійних потреб віруючих. Другим за чисельністю релігійних організацій є Центральний регіон (Вінницька, Дніпропетровська, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ), де кількість первинних осередків віруючих проти 12045 у 2009 році зросла на 7,3% і становила у 2011 році 12928 парафій, що дорівнює 36,9% від загальної кількості релігійних громад. У Південно-Східному регіоні (АР Крим, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська області та м. Севастополь) у 2008 році загальна кількість релігійних осередків складала 9497 одиниць (28,7% від загальної кількості), тоді як у 2011 році – 10148 (29%), тобто їх кількість зросла на 651 або 6,8%.

Рівень релігійності населення в регіонах України впливає також і на поширення злочинності, зокрема згвалтувань. Так, найбільша кількість зареєстрованих злочинів притаманна східним та південним регіонам України, зокрема Луганській, Донецькій, Запорізькій областям та АР Крим, а найменша вона у західних регіонах, зокрема у Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській, Чернівецькій, Рівненській, Закарпатській та Житомирській областях, тобто у тих регіонах, де найвища частка віруючих (рис. 2).

Найбільша середня питома вага згвалтувань останні 5 років в Україні спостерігається також у східних регіонах (24,1%), а найменша - у центральних (16,5%) та західних (16,9%) регіонах (рис. 2) [2].

Рис. 2 – Рівень злочинності в регіонах України у 2010 році

Для порівняння показників шлюбності, розлучуваності та злочинності з рівнем релігійності в регіонах України, на основі методу ранжування було виділено наступні групи регіонів за кількістю релігійних громад на 100 тис. жителів (рис. 3). Першу групу з *найвищими показниками* склали: Волинська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька та Закарпатська області; до другої групи увійшли регіони із *значною кількістю релігійних громад*: Рівненська, Львівська, Житомирська, Вінницька та АР Крим, до третьої групи увійшли *регіони з незначною кількістю релігійних громад*: Івано-Франківська, Київська, Черкаська, Полтавська та Херсонська області; четверту групу склали регіони з несприятливою ситуацією: Сумська, Кіровоградська, Одеська, Миколаївська та Запорізька області; до п'ятої групи увійшли регіони з *найнижчими показниками*: Чернігівська, Дніпропетровська, Луганська та Харківська області.

На основі методу ранжування також було виділено 5 груп регіонів за рівнями розлучуваності, злочинності та зґвалтувань (рис. 4). До першої групи увійшли регіони з *найнижчим рівнем поширення негативних явищ*: Волинська, Рівненська, Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька області; другу групу склали регіони із *незначним рівнем поширення виділених негараздів*: Львівська, Хмельницька, Житомирська, Черкаська та Чернігівська області; до третьої групи увійшли регіони із *досить високими показниками поширення негативних явищ*: Київська, Вінницька, Сумська, Одеська та АР Крим; четверта група представлена регіонами із *несприятливою ситуацією*: Полтавська, Кіровоградська та Миколаївська області; до п'ятої групи увійшли регіони з

найнесприятливішою ситуацією - Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Запорізька, Харківська та Херсонська області.

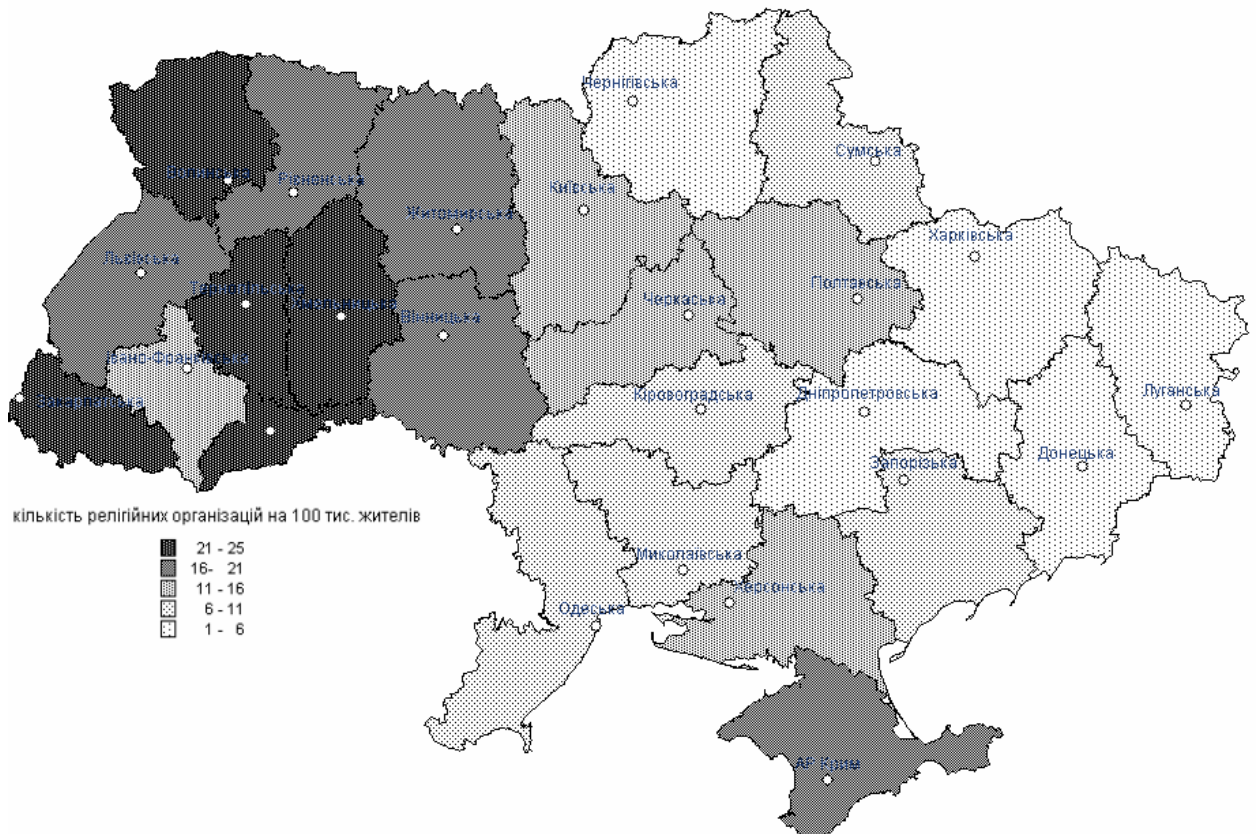

Рис. 3 – Групи регіонів України за кількістю релігійних організацій

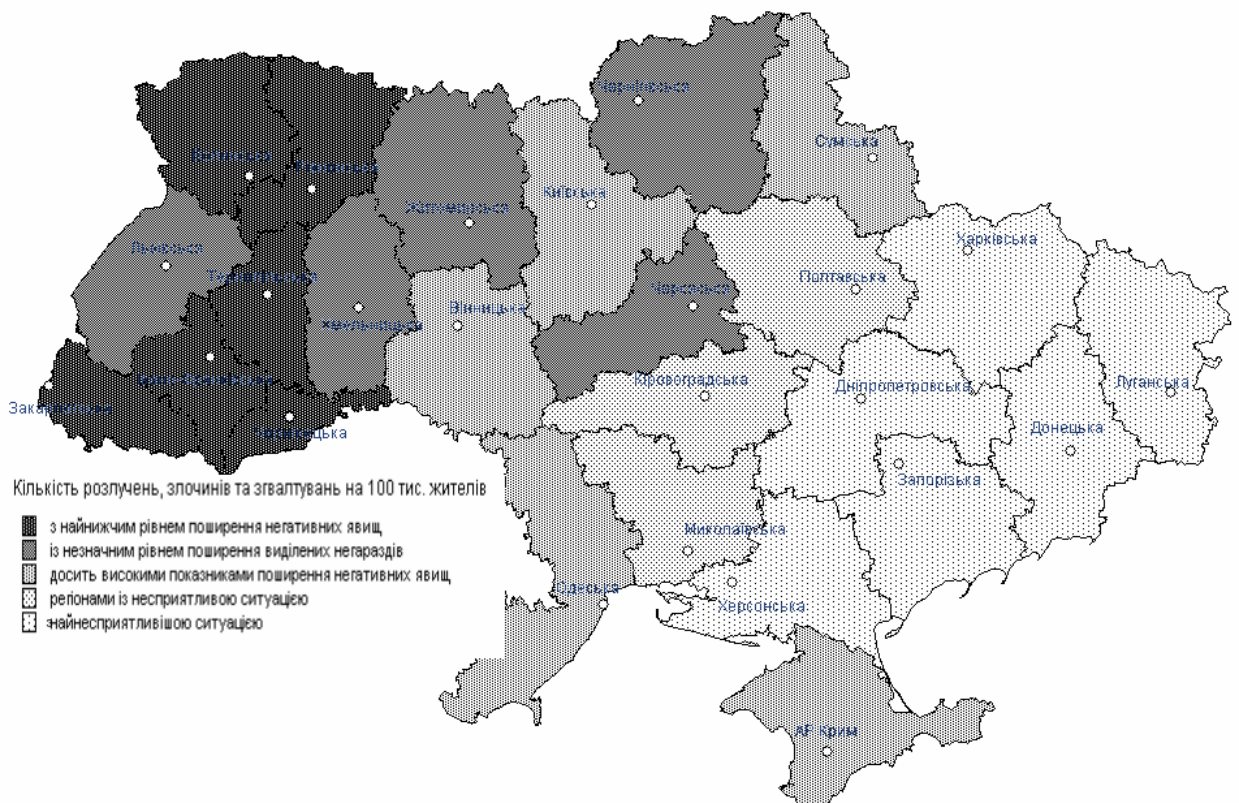

Рис. 4 – Групи регіонів України за рівнями розлучуваності, злочинності та зґвалтувань

Порівнявши отримані карти, можна зробити висновок, що досліджувані явища мають тенденцію у поширенні із північного заходу (найкраща ситуація) на південний схід (найгірші показники). Це свідчить про чітку взаємозалежність шлюбності, розлучуваності та злочинності, в тому числі згвалтувань, від рівня релігійності. Виключенням є Івано-Франківська область, де невисока кількість релігійних громад і низькі показники розлучуваності та злочинності, та АР Крим, де ситуація є зворотною. Там велика кількість громад викликана строкатістю національного складу населення.

Висновки та перспективи подальшого розвитку. У роботі здійснено аналіз релігійної ситуації в регіонах України та її співставлення із такими соціальними явищами як шлюбність, розлучуваність, злочинність з метою створення адекватного уявлення про сучасні тенденції досліджуваних явищ та з'ясування впливу на них рівня релігійності, а також визначення тих аспектів, що можуть становити підґрунтя для вдосконалення існуючих і розробки нових програм пов'язаних із збереженням шлюбно-сімейних традицій населення України.

У цілому рівень релігійності населення в Україні є досить високим і представлений багатьма релігійними конфесіями. у територіальному вимірі їх кількість збільшується із південного сходу на північний захід. На сьогодні в Україні існує поділ на релігійні регіони, відмінності між якими пов'язані із їхнім розвитком в минулому. Рівень релігійності населення в регіонах України впливає на поширення злочинності (зокрема згвалтування), рівні шлюбності та розлучуваності. Найбільша кількість зареєстрованих злочинів притаманна східним та південним регіонам України, а найменша вона у західних регіонах, тобто у тих регіонах, де найвища частка віруючих.

Список літератури

1. Релігійний комплекс сучасної України: стан, динаміка, регіональна специфіка // Проблеми української політики: аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2010. – 416 с. 2. *Савчук А.В.* Кримінологічне дослідження просторово – часових особливостей згвалтувань в Україні / А. В.Савчук // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2010. – Вип. 538. Правознавство. – С. 28–35. 3. *Цимбал І. В.* Конфесійна палітра та релігійна самоідентифікація населення сучасної України [електронний ресурс] : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_57

***Кравчук О.О., Накидалюк Ю.В.* Регіональні відміни впливу рівня релігійності населення України на розлучуваність та злочинність**

Проаналізовано рівні шлюбності, розлучуваності, злочинності (згвалтувань) та поширення релігійних конфесій в регіонах України. Методом ранжування виділено групи регіонів за рівнями розлучуваності, злочинності та згвалтувань. Виявлено регіональні відміни впливу рівня релігійності населення на розлучуваність та злочинність.

Ключові слова: шлюбність, розлучуваність, злочинність, згвалтування, релігійність, регіональні відміни, ранжування.

***Кравчук О.О., Накидалюк Ю.В.* Региональные отличия влияния уровня религиозности населения Украины на разводимость и преступность.**

Проанализировано уровни брачности, разводимости, преступности (изнасилований) и распространения религиозных конфессий в регионах Украины. Методом ранжирования выделены группы регионов по уровням разводимости, преступности и изнасилований. Выявлены региональные отличия влияния уровня религиозности населения на разводимость и преступность.

Ключевые слова: брачность, разводимость, преступность, изнасилование, религиозность, региональные отмены, ранжирования.

Kravchuk O.O., Nakydalyuk J.V. Regional differences influence the level of religiosity of the population of Ukraine for divorces and crime.

The levels of marriage, divorce, crime(rape) and distribution of religious denominations in Ukraine is analyzed. The groups of the region in terms of divorce, crime and rape identified by the method of ranking. The regional differences influence the level of religiosity on divorces and crime is identified.

Keywords: marriage rate, divorce rate, crime rate, rapes, religiousness, regional differences, rankings.

Надійшла до редколегії 19.02.2013